

Geroepen, dat wil zeggen gezonden: het begin van de missie

**Aantekeningen van de bijdrages van Francesco Cassese en Davide Prospero
tijdens de Opening van het Jaar van de volwassenen van Gemeenschap en Bevrijding in Lombardije**

Unipol-forum, Assago (Milaan) en via videoverbinding, 21 september 2024

Geroepen, dat wil zeggen gezonden: het begin van de missie

Aantekeningen van de bijdrages van Francesco Cassese en Davide Prospero
tijdens de Opening van het Jaar van de volwassenen van Gemeenschap en Bevrijding in Lombardije
Unipol-forum, Assago (Milaan) en via videoverbinding, 21 september 2024

Davide Prospero

Don Giussani zegt in het boek *Una rivoluzione di sé (Een revolutie van jezelf)*: “De verlossing is al geschied door de verrijzenis van Christus: dit is het centrum van het geloof, dit is de spil van alles, want het is een feit. De verlossing is al geschied, maar het schalt door onze gemeenschap”.¹

Laten we dit moment en het jaar dat begint toevertrouwen aan de Heilige Geest, zodat Zijn stem nooit ophoudt ons de Genade te geven om altijd en overal in gemeenschap met Christus te zijn.

Kom, Heilige Geest

Francesco Cassese

Welkom en bedankt dat jullie hier zijn. Ik begroet de tienduizend mensen hier in Assago en ook de ongeveer vierenhalfduizend mensen die via video met ons verbonden zijn vanuit zes andere steden in Lombardije. De komende dagen zal er nog 26 keer een Opening van het jaar plaatsvinden in Italië en 141 keer in het buitenland, in 73 landen.

Om te beginnen wil ik proberen een overzicht te geven van de stappen die we het afgelopen jaar samen hebben gezet. Het was een heel intens jaar, waarvoor ik God persoonlijk heel dankbaar ben.

Maar voordat ik op deze stappen inga, wil ik graag een persoonlijke gebeurtenis van ongeveer tien jaar geleden

delen, die me hielp om na te denken over de afgelegde en nog af te leggen weg. Voor mijn werk was ik in Parijs en in het weekend ben ik toen naar een gezin van vrienden van de beweging gegaan. Ik sliep bij hen thuis. Ze gaven me een kleine kamer met een matglazen deur waardoor ik naar buiten kon kijken. Toen ik 's ochtends wakker werd, begon hun dochter op het glas te krassen en riep mijn naam. Ik werd wakker van dit kleine meisje dat mijn naam zei en mijn hart maakte een sprongetje waardoor ik tot mezelf zei: ‘Mamma mia! Als ik elke dag zo wakker zou kunnen worden, zou mijn leven compleet veranderen!’. Dat was de eerste gedachte die ik had. De volgende gedachte ging naar de bel in mijn huis, die 's morgens vroeg luidt voor de Laudens: “De bel is voor mij als dit kind”, zei ik tegen mezelf, “het is Iemand die mij bij mijn naam roept, die mij bij zich roept!” Is dit fantasie? Nee, het is mijn hele geschiedenis die me ertoe brengt te zeggen: “Als deze Aanwezigheid er niet was geweest, een echte aanwezigheid, dan zou ik me niet bij de beweging hebben aangesloten, dan zou ik me niet bij de *Memores Domini* hebben aangesloten, kortom, dan zou ik hier niet zijn”. Sinds die dag is alles veranderd: als ik 's morgens het geluid van de bel hoor, is dat een teken voor mij. Vroeger was dat niet zo, het zei me weinig, maar nu herinnert dat geluid me er elke dag aan dat mijn leven een Mens is die me roept en wacht op mijn ja. En het is deze voortdurende relatie die mijn geest en hart alert houdt.

¹ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, Rizzoli, Milano 2024, p. 70.

Daarom zijn de feiten die ik nu bespreek, de stappen die we dit jaar gezet hebben, voor mij niet zomaar dingen die ons overkomen zijn: ik heb ze direct ervaren, met die onmiddellijkheid die uit een opvoeding voortkomt, als de stem van de levende aanwezigheid van de Heer. Ik zal nu de drie fundamentele stappen van de voorgestelde weg en de vruchten ervan doorlopen. Een weg die op een gegeven moment nieuw licht ontving door de opening van de getuigenisfase van de zaligverklaringszaak van don Giussani, afgelopen 9 mei.²

Wat zijn deze stappen?

1. De blik van het geloof

We weten allemaal nog de woorden die paus Franciscus tot ons richtte: “Geliefden, koester het kostbare geschenk van jullie charisma en de Fraterniteit die erover waakt, want het kan nog vele levens doen “bloeien” [...]. Het potentieel van jullie charisma moet nog grotendeels ontdekt worden”.³ Maar ik denk ook aan de uitnodiging van kardinaal Farrell: “Willen jullie deze factor van vernieuwing zijn, willen jullie eraan bijdragen deze factor van vernieuwing te zijn vanuit jullie hele kerkelijke ervaring, met alles wat jullie zijn?”⁴ Welnu, ik voelde dat deze uitnodiging echt tot mij gericht was: “Wil jij deze factor van vernieuwing zijn?” In navolging van deze uitnodiging hebben we ons tijdens de Opening van het jaar allereerst geconcentreerd op zowel de categorie “ervaring” in het algemeen – om deze te behoeden voor de altijd op de loer liggende risico’s van subjectivistische en sentimentele reducties – als op die van de “christelijke ervaring”, waarbij we de nadruk legden op de drie essentiële factoren ervan: 1) de ontmoeting met een objectief feit (gemeenschap en autoriteit), 2) de erkenning van de betekenis van het Feit (de genade van het geloof), 3) het bewustzijn van hoezeer het Feit beantwoordt aan de eigen persoon – in de ontmoeting met de christelijke en kerkelijke werkelijkheid (verificatie). Zonder een van deze factoren – zo is gezegd – kan men niet spreken van “christelijke ervaring”.

We wilden er toen met name aan herinneren dat geloof leidt tot een niveau van ervaring – van begrijpen, doordringen en proeven van dingen – dat onvergelijkbaar is met wat mogelijk is door onze natuurlijke vermogens, gevoel of religieuze impuls alleen.

2. Zorgen voor de eenheid die het charisma waarborgt: de gemeenschap, de gehoorzaamheid en het volgen

Op 30 januari stuurde de Heilige Vader, zoals jullie je misschien herinneren, Davide en de hele beweging een korte maar zeer inhoudsvolle brief, die blijk gaf van grote vaderlijkheid en achting. Het thema van de eenheid en gehoorzaamheid stond centraal in de brief. Ik raad u aan,” zei de paus, “om zorg te dragen voor de eenheid onder u: in feite zal alleen zij, in navolging van de herders van de Kerk, op den duur de vruchtbaarheid kunnen waarborgen van het charisma dat de Heilige Geest aan don Giussani gaf”. Hij sloot vervolgens af met een hartelijke uitnodiging “om de ingeslagen weg te volgen, onder leiding van de Kerk, en om gewillig en loyaal samen te werken met hen die geroepen zijn om de beweging te leiden. Alleen deze gehoorzaamheid, voortdurend herontdekt en gevoed, kan zorgen voor een steeds rijkere ervaring van christelijk leven onder jullie en de vernieuwing van jullie aanwezigheid in de wereld, wat ten goede komt aan de hele Kerk.”⁵

Giussani heeft altijd de ontologisch-sacramentele waarde van eenheid benadrukt, als het belangrijkste teken van Christus’ aanwezigheid in de geschiedenis: “Christus is aanwezig gebleven in de wereld, in de geschiedenis, en zal dat zijn tot het einde der tijden blijven, door de eenheid van hen die Hij vastgrijpt en draagt binnen Zijn persoonlijkheid”.⁶

Juist in diezelfde maanden – ik ben getroffen door het samenvallen hiervan – kwam er een boek uit over het leven van onze vriend Andrea Aziani. Een boek vol aanbevelingen van Andrea en don Giussani over het belang van eenheid. Ik las een passage die herinnert aan het vertrek van Andrea en enkele universiteitsvrienden naar Siena: “In juni 1976 vroeg don Giussani Andrea om naar de Toscaanse stad [Siena] te verhuizen; hetzelfde werd in verschillende dialogen voorgesteld aan drie andere universiteitsstudenten, Gian Corrado Peluso (Dado), van de Università Cattolica, Lorenza Violini en Ornella Milan, van de Università Statale, die dit enthousiast accepteerden. Voordat ze vertrokken, zei Giussani tegen hen: “Het belangrijkste is dat er een eenheid onder jullie is; uit jullie eenheid zal ontstaan wat moet ontstaan”. En even verderop, op dezelfde pagina: “Don Giussani zei tegen ons:

²Vgl. M. Delpini, “Don Giussani. Il fascino del carisma”, 10 mei 2024, [clonline.org](#).

³Paus Franciscus, “Laat deze heilige profetische en missionaire rusteloosheid in jullie harten branden”, [clonline.org](#).

⁴K. Farrell, geciteerd door D. Prosperi, “Inleidende groet”, M. G. Lepori, “Christus, leven van het leven”, [clonline.org](#).

⁵Paus Franciscus, “De Paus tot CL: bewaar de eenheid”, brief van 30 januari 2024 aan Davide Prosperi, 1 februari 2024, [clonline.org](#).

⁶L. Giussani, “Het christendom als gebeurtenis vandaag”, [clonline.org](#).

‘Het interesseert me niet hoeveel mensen jullie weten te verzamelen, maar wat mij aan het hart gaat is de eenheid en vriendschap onder jullie, de reikwijdte van een vriendschap waarbij jullie elkaars bestemming ter harte nemen, en al het andere zal een toegift zijn’.⁷

Welnu, “de objectiviteit van Zijn aanwezigheid wordt juist gered, verzekerd door deze eenheid”⁸, waarvan de totale werkelijkheid “Kerk” wordt genoemd. “En zoals toen zij die Hem volgden christenen werden en veranderden, zo is vandaag de dag een christen een persoon die verandert, verandert als persoon, en die deze eenheid volgt waaraan Christus een teken van absolute objectiviteit gaf, namelijk de bisschop van Rome, het hoofd van de gemeenschap in Rome.”⁹ En wat waar is voor de werkelijkheid van de Kerk is ook waar – op analoge wijze – voor ons gezelschap. Dat wil zeggen: er is geen eenheid zonder autoriteit, zonder het objectieve teken van de autoriteit. “Het is niet één thema onder vele,” zegt Giussani in *Una rivoluzione di sé*, “maar het is ‘het’ thema, het thema dat de continuïteit van onze vriendschap verzekert en haar de mogelijkheid geeft vruchtbaar te zijn”.¹⁰

Tijdens de bijeenkomst in februari met verantwoordelijken van CL over de brief van paus Franciscus, waarbij het thema ‘gemeenschappelijk leiderschap’ centraal stond, hebben we ook benadrukt dat als men een persoon volgt, die persoon geen uitdrukking is van zichzelf, noch van wat hij voelt of denkt, van zijn interpretatie van de dingen of van het charisma, maar van een gemeenschap.¹¹

3. Aanwezigheid: oordeel en nieuwe cultuur

Omdat we serieus namen wat de paus ons in 2022 vertelde over een “verarming in de aanwezigheid”¹², ging de derde stap juist over die aanwezigheid, in zijn fundamentele dimensies van cultuur, naastenliefde en missie, wat ook het werk aangaat. We begonnen met cultuur. Ik verwijs in het bijzonder naar de tekst van Davide’s ontmoeting met de Italiaanse vereniging van culturele centra. Vanaf het begin van GS is het geloof door Giussani voorgesteld als de bron van een nieuwe manier van kijken, van opvatting, van het tegemoet treden van alle problemen van het bestaan, van de maatschappij, van de geschiedenis, van de politiek, dat wil zeggen als de bron van een “oordeel over de wereld”, wat “het begin van een

andere cultuur” betekent.¹³ Dit is wat we, zij het als eerste poging en op een manier die zeker voor verbetering vatbaar is, maar met overtuiging, hebben geprobeerd te doen met enkele recente nummers van *Traces* die gewijd zijn aan affectiviteit, het levenseinde en kunstmatige intelligentie. Cultuur wordt zo tegelijkertijd verificatie van het geloof en communicatie van de nieuwigheid en schoonheid van Christus aan de wereld.

In de ontmoeting met de culturele centra werd ook benadrukt dat de schoonheid van Christus inderdaad beantwoordt aan het hart, maar dat dit niet betekent dat ze overeenstemt met alles wat we normaal denken, met onze eigen maten, onze veronderstellingen, onze eigenbelangen, onze eigen wil tot macht en die van de wereld; want de mentaliteit van de wereld doordringt ons, het is niet alleen iets buiten ons. Wat valt gewoonlijk op bij degenen die van buitenaf naar de beweging kijken, luisteren en haar ontmoeten? Wat maakt bijvoorbeeld indruk op degenen die de Meeting bijwonen? Het vermogen om iets origineels te zijn en te zeggen, een andersheid met betrekking tot het klimaat waarin we ondergedompeld zijn.

Vandaag worden we, uitgaande van ons geloof, van de ontmoeting die ons leven heeft getekend, “ter discussie gesteld” met betrekking tot zoveel kwesties waarmee Giussani of de Kerk zelf niet in dezelfde termen werden geconfronteerd. Het avontuur van het oordeel, van de cultuur, hoort dan ook bij het christelijk getuigenis, het is een onontbeerlijke dimensie van onze ervaring en onze aanwezigheid in de wereld. Het kan weerstand oproepen, het kan onbegrip oproepen, maar het kan ook een gelegenheid worden voor ontmoeting voor velen, een perspectief bieden en een weg bieden voor hun gewonde hart, dat – net als het onze – dorst naar de “andersheid”, naar de schoonheid van Christus, naar de hoop die Christus is.

We hebben dit punt bereikt. Nu vraag ik mezelf en vraag ik jou: wat wordt er vandaag van ons verlangd? Welke nieuwe stap denk je dat nodig is op ons pad?

Davide Prospero

Ik zal meteen reageren door te zeggen dat als we vorig jaar zeiden dat het eerste fundamentele doel waarvoor de beweging bestaat, de opvoeding tot het christelijk geloof is

⁷G. Mereghetti, G. C. Peluso, *Andrea Aziani febbre di vita*, Itaca, Castel Bolognese (RA) 2023, p. 40.

⁸L. Giussani, “Het christendom als gebeurtenis vandaag”, op. cit.

⁹*Ibidem*.

¹⁰L. Giussani, *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)*, Rizzoli, Milano 2024, p. 201.

¹¹Vgl. “La lettera del Papa: la strada da seguire”, 7 maart 2024, *clonline.org*, pp. 9-10.

¹²Paus Franciscus, “Laat deze heilige profetische en missionaire...”, op. cit.

¹³L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*. op. cit. p. 135.

– dat wil zeggen om het leven te leven als een roeping: we zijn uitverkoren, geroepen door een Ander -, de nieuwe stap waarmee we dit jaar willen beginnen, ons fixeert op de tweede dimensie van onze historische taak binnen het leven van de Kerk en in de wereld: om de inhoud van dit geloof aan iedereen over te brengen. Het is dus nodig dat we ons ervan bewust worden dat we geroepen zijn tot een taak.

Geroepen worden valt samen met gezonden worden, het loopt in elkaar over. Vandaar de titel van de Opening van het jaar: “Geroepen dat wil zeggen gezonden: het begin van de missie”. Het is het thema van de *missie*, gekozen naar aanleiding van wat de paus ons heeft gezegd: “Laat deze heilige profetische en missionaire rusteloosheid in uw hart branden”. En voordat hij deze woorden tot ons richtte, benadrukte hij: “Dit zijn tijden van vernieuwing en missionaire opleving in het licht van het huidige kerkelijke moment en van de noden, het lijden en de hoop van de hedendaagse mensheid”.¹⁴

1. CHRISTUS IS “DE” GEZONDENE VAN DE VADER EN BETREKT ONS BIJ ZIJN MISSIE

Giussani zegt: “De grote roeping [...] die God heeft verricht voor zijn plan in de wereld, is de roeping van Christus die alles verzamelt en alles verklaart: de uitverkiezing van Jezus Christus valt in feite samen met de missie om Gods mysterieuze plan met alle dingen zichtbaar te maken [...] Als een willekeurig iemand die leefde ten tijde van Christus, als hij Hem zou ontmoeten, hem gevraagd zou hebben: ‘Maar wie ben jij? Wat is je naam?’, zou Jezus hebben kunnen antwoorden: ‘Ik ben de gezondene van de Vader’”.¹⁵

Elke uitdrukking, elk gebaar, elke blik van Jezus laat zijn bewustzijn dat Hij door de Vader gezonden is, zien. Christus is dus het eerste subject van zending; en Zijn zending bestaat erin het plan en de liefde van de Vader zichtbaar te maken, te getuigen van Zijn relatie met de Vader, aan de mannen en vrouwen van Zijn tijd en van alle tijden, door hen lief te hebben, die liefde van de Vader mee te delen die Hem voortdurend voortbrengt.

Niet alleen dat: Christus betreft “de zijnen” en allen die door hun woord zullen geloven, tot ons aan toe, bij zijn

zending. “Zoals Gij [Vader] Mij in de wereld gezonden hebt, zo zend Ik hen in de wereld.”¹⁶ Ook wij zijn, net als de eersten, geroepen, dat wil zeggen gezonden. “[Mattheus], volg mij.”¹⁷ Ieder kan zijn eigen naam invullen. Maar hoe zijn wij geroepen?

Laten we eens kijken naar de episode van de Samaritaanse vrouw. Het evangelie van Johannes¹⁸ laat doorschemeren dat hun ontmoeting geen toeval was: Jezus besloot om de moeilijkste weg te nemen om van Jeruzalem naar Galilea te gaan, de weg die door de woestijn midden in het gebied van Samaria liep – een weg die voor de Joden ongemakkelijk was, omdat ze de Samaritanen als onrein beschouwden, en [hij besloot] om bij de put van Jakob aan te komen op een tijdstip waarop niemand erheen ging (het was rond het middaguur, het was verzengend heet en mensen zaten in de schaduw in hun huizen), behalve deze vrouw die wist dat ze als ‘moreel twijfelachtig’ werd beschouwd en daarom gênante ontmoetingen wilde vermijden. De twijfel zou kunnen ontstaan dat wat er gebeurde gewoon een ongeluk was dat ook niet had kunnen gebeuren, maar dat was niet zo. Het gebeurde haar omdat Jezus dat wilde: Hij was helemaal daarheen gekomen op dat tijdstip omdat Hij juist haar wilde ontmoeten.

Daar gaat het om! Deze ontmoeting was het begin van een nieuw leven, waarbij heel de mengboel van verwarring en kwaad uit haar verleden werd ingevoegd in een goed plan dat vorm begon te krijgen, dat een betekenis begon te krijgen die overeenkwam met het gezicht en de woorden van de man die voor haar stond. Laten we ons voorstellen wat die vrouw gevoeld moet hebben toen ze zich realiseerde wie ze voor zich had: plotseling ontdekte ze dat er naar haar verlangd werd, dat ze gewild, geliefd was – of laten we het woord gebruiken dat don Giussani dierbaar was: dat er om haar gebedeld werd – door de Messias, Christus, de bestemming, Degene voor wie ons hart gemaakt is en waarop het altijd wacht, bewust of onbewust.

Via de ontmoeting met de beweging, binnen de realiteit van de Kerk, geldt voor ons vandaag hetzelfde: als je hier bent, is dat omdat je uitverkoren bent, bij naam geroepen. Ik denk aan zoveel getuigenissen die ik deze zomer gehoord heb (sommige zul je lezen in *Traces*).¹⁹ Hun verhaal is ook ons verhaal, van ons allemaal die hier zijn, zij het met verschillende vormen en nuances.

¹⁴ Paus Franciscus, “Laat deze heilige profetische en missionaire...”, op. cit.

¹⁵ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Sporen trekken in de geschiedenis van de wereld*, Betsaida, ‘s-Hertogenbosch 2019, p. 66.

¹⁶ Joh. 17:18.

¹⁷ Vgl. Matt. 9:9.

¹⁸ Vgl. Joh. 4:5-42.

¹⁹ “Chiamati, cioè mandati”, *Tracce*, n. 9/2024, pp. 40-53.

We zijn geroepen – ik denk ook aan degenen die hier vandaag voor het eerst zijn – door een ontmoeting waarin een even onmogelijke als wenselijke blik op ons leven ervaarbaar is gemaakt, een blik die eindelijk menselijk is, een onbaatzuchtige en onverdiende liefde voor onze bestemming, voor ons gezicht: niemand van ons heeft iets gedaan om dat te verdienen. Als de persoon of personen die we zijn tegengekomen ‘ontmoeting’ voor ons zijn geworden, dan is dat omdat we hebben gemerkt dat ze op een andere manier bezig zijn met de dingen van alledag: door hun spreken, werken, eten en drinken, hebben ze ons een kwalitatief verschil laten waarnemen, iets dat overeenkomt met onze dorst naar betekenis en liefde.

Deze andersheid is een geschenk aan de wereld. Maar wij hebben, laat dat duidelijk zijn, kwetsbaar en beperkt als we zijn, niets te bieden, behalve wat we op onze beurt ontvangen (zoals we schreven aan het eind van de folder die een paar dagen geleden werd gepubliceerd over de verschrikkelijke gebeurtenis in Paderno Dugnano);²⁰ dat wil zeggen, we hebben niets van onszelf, dat van ons komt. De bron van onze andersheid, van onze andere en constructieve aanwezigheid in onze omgeving is – om de uitdrukking van paus Franciscus te gebruiken – de “creatieve trouw”²¹ aan een ontmoeting, aan een bron, aan een gave van de Geest. En de bron leeft op een plaats en binnen een geschiedenis: onze gemeenschap in Christus. Onze vriend Carras herhaalde het tot zijn laatste adem: je kunt de scherpste en gevoeligste van allemaal zijn, de intelligentste, de meest “charismatische”, maar als je je losmaakt van de bron word je een kapotte plaat die zichzelf eindeloos herhaalt. Het is een verleiding waar we allemaal aan ten prooi kunnen vallen, niemand uitgezonderd.

2. EEN DOORLEEFDE GEMEENSCHAP

We zijn geroepen door een menselijke ontmoeting die ons heeft ondergedompeld in het leven van het Lichaam van Christus, in een gemeenschap die bestaat uit hen die, zo zegt Giussani, “uitverkoren zijn om te zien, die aanvaardden om te kijken, die luisteren zoals ze kunnen, die ploeteren zoals ze kunnen, allen zondaars, geliefd door het Mysterie”.²²

Ook wij zijn uitverkoren om te zien en hebben er mee moeten instemmen om te zien: niets gebeurt zonder onze

vrijheid. Ook in de erkenning van een ontvangen liefde staat onze vrijheid op het spel: natuurlijk is het een vrijheid die bewogen wordt door de kracht van een overvloed, van een aantrekkingskracht, want anders zou ze niet in staat zijn om stappen te zetten, maar ze staat nog steeds op het spel. Maar pas op, het is niet genoeg om één keer ‘ja’ te zeggen. Zoals Petrus op de vraag van Christus om liefde zijn ‘ja’ drie keer moest herhalen, niet slechts één keer, zo moeten wij ons ‘ja’ tegen Zijn liefde honderd keer, duizend keer, elke dag herhalen. “Hou je van mij?”

Hoe vaak zijn we niet geschokt als we zeggen: “Ik heb de ontmoeting gehad, maar ik voel dat ik vastzit”. Maar ons “ja” moet voortdurend opnieuw gebeuren en steeds bewuster worden. Iedereen heeft hierin een verantwoordelijkheid te beleven, die we vaak uit gemakzucht of luiheid willen vermijden. Ons “ja” is een “ja” vol redenen, zelfs als we in een mist zitten. Want als we “niet zien” dat wat ons is overkomen nu gebeurt, betekent dat niet dat het niet gebeurt. Het kan ook gebeuren dat je, “na drie jaar van emotie”, merkt dat je “drie maanden van dorheid, dertig jaar van dorheid” beleeft, zoals Giussani zegt in een passage van *Si può (veramente?!) vivere così? (Kan men (werkelijk?!) zo leven?)*, die op bepaalde momenten een grote troost voor me is geweest: “Op die momenten is de gedachtenis van het verleden, de gedachtenis van de geschiedenis die je hebt gehad – wat je is overkomen, wat je hebt gedaan om wat je is overkomen –, het is de historische gedachtenis die je redt; en het is de uitkomst van deze historische gedachtenis, die het gezelschap is waarin je verkeert, die je redt. Ten opzichte van de inhoud van een gedachtenis en ten opzichte van het gezelschap waarin je je bevindt, heb je niet de emotie die je ooit had, maar ze [de gedachtenis en het gezelschap] zijn er wel [...]. Ik verzeker jullie dat, na drie jaar van emotie, drie maanden van dorheid, drie maanden van ‘her-emotie’ of het wegnemen van het obstakel voor emotie, op een gegeven moment: woensdag, de golf opent zich voor het immense gat in de zee en bedekt alles”,²³ en ook jij begint opnieuw te zien.

De ontmoeting met Christus gebeurt vandaag de dag dus door het stuiten op de gemeenschap van mensen die met Hem verbonden zijn, die deel van Hem zijn. De gemeenschap, de eenheid van gelovigen, de Kerk, is Zijn Lichaam, is de methode die God heeft gekozen om aanwezig te blijven in de geschiedenis. Als dit soms vreemd kan overkomen, zelfs voor ons, als we het ver weg voelen,

²⁰ “Het kwaad en de liefde die redt”, september 2024, *clonline.org*.

²¹ Paus Franciscus, *Discorso ai membri della Commissione Teologica Internazionale*, 24 november 2022.

²² L. Giussani, *Attraverso la compagnia dei credenti*, BUR, Milano 2021, p. 55.

²³ L. Giussani, *Si può (veramente?!) vivere così?*, BUR, Milano 2016, pp. 470-471.

zonder gevolgen in ons leven, dan is dat omdat we eerder, al dan niet bewust, een reductie van de betekenis van de gemeenschap zelf hebben doorgevoerd: die wordt niet erkend als het mysterie van Christus, het feit van de aanwezigheid Christus. Zonder het te theoretiseren en misschien zelfs zonder het te beseffen, hebben we Christus uit de geschiedenis gegooid, door toe te geven aan een vorm van spiritualisme of eschatologisme (waarbij Christus niet langer aanwezig is en niets meer te maken heeft met het hier en nu). De relatie met Christus wordt dan opgevat als iets individualistisch en het gezelschap wordt gereduceerd tot een sociologische steun in de rug (wat vrienden me kunnen geven als ik in nood ben). In plaats daarvan gaat de weg van het geloof voor Giussani via een menselijke ontmoeting en door de immanentie van de gemeenschap die Zijn Lichaam in de geschiedenis is. Christus is geen abstract idee, noch een ideaal dat we ons voorstellen, maar Hij is een aanwezigheid die zichtbaar en tastbaar wordt gemaakt in onze eenheid, die we kunnen volgen, waar we bij kunnen horen, die de plaats wordt van de criteria van de gevoeligheid waarmee we alles beoordelen. Daarom hebben we vaak gesproken over het gemeenschappelijk oordeel.

Het is de ervaring van de gemeenschap onder ons en in de Kerk die ons volwassen maakt in het geloof. Als voor de huidige mentaliteit, die wij ook vaak aannemen, groeien betekent om autonoom, onafhankelijk worden, dan is het in het christendom het tegenovergestelde: hoe verder we gaan, hoe meer we ontdekken dat al onze consistentie ligt in het behoren tot Zijn aanwezigheid, dat de waarheid van ons, van ons leven, van ons moment ligt in de erkende en geleefde afhankelijkheid van Christus, van het mysterie van Christus, van het mysterie van de gemeenschap die Zijn continuïteit in de geschiedenis is. “Hier is de *paradox*: vrijheid is afhankelijkheid van God”,²⁴ zegt de zin uit *Het religieuze zintuig* die we deze zomer hebben gekozen als titel voor de vakantie van onze gemeenschappen.

In dit verband wil ik graag een passage uit de Bijbel citeren, de worsteling van Jakob met de engel. Het verhaal is bekend, maar ik nodig jullie uit om het nog eens te lezen. Jakob verkreeg het geboorterecht van zijn vader Isaak door bedrog: hierdoor – hoewel hij weet dat de Heer zijn belofte altijd nakomt – voelt hij zich in zijn hart niet vredig, en daarom gaat hij ver weg. Na vele jaren besluit hij terug te keren naar het land dat hem gegeven was. Hij moet de rivier de Jabbok oversteken. Nadat hij zijn vrou-

wen, slaven, kinderen en bezittingen naar de overkant heeft gebracht, maakt hij zich op om zelf de rivier te doorwaden. Hij wordt echter geconfronteerd met een vreemd figuur die met hem begint te vechten.

Hier is de grote kwestie, die naar mijn mening het dramatische punt vormt van de tijd waarin we leven: de erkenning dat je bij God hoort, het bewustzijn ‘van Hem’ te zijn. Jakob worstelt met de engel en God zegt tegen hem: “Je hebt gewonnen!”, en dat is paradoxaal, want in onze ogen is Jakob verslagen: de engel ontwricht zijn heup, hij zal zijn hele leven mank lopen. Waarom heeft hij dan gewonnen? Om een reden die duidelijk wordt wanneer Jakob, voordat hij hem laat gaan, hem vraagt hem te zegenen en de engel hem naar zijn naam vraagt; Jakob zegt inderdaad zijn naam en de engel geeft hem een nieuwe naam: “Voortaan zult gij geen Jakob meer heten, maar Israëel, want gij hebt met God gestreden en met mensen en gij hebt hen overwonnen”. Israëel betekent precies ‘hij die met God heeft gevochten’. Het verhaal gaat verder: “Nu vroeg Jakob: ‘Maak mij uw naam bekend.’ Maar hij zei: ‘Waarom vraagt ge naar mijn naam?’ Toen gaf hij hem ter plaatse zijn zegen.”²⁵ Iemand zijn naam zeggen betekent in de Joodse traditie op de een of andere manier jezelf aan hem geven, een verbond sluiten, de ander het recht en de macht geven om jou te hulp te roepen. Je naam onthullen is in het kort hetzelfde als zeggen: “Ik ben van jou, vanaf nu hoor ik bij jou, ik sta aan jouw kant”. Je naam zelfs veranderen, zoals God met Jakob doet, is nog meer. Je naam kennen is je bezitten, degene zijn die je de naam geeft is je bezitten “in het kwadraat”. Het is alsof je zegt: “Je bent van mij”. Zo begin je het te begrijpen. God zegt Jakob niet zijn naam; in plaats daarvan geeft Hij hem een nieuwe naam. En zo is het alsof Hij tegen hem zegt: “Ja, je hebt gewonnen, maar je overwinning bestaat er niet uit ‘Mij te bezitten’. In plaats daarvan bestaat ze erin dat je de Mijne wordt, dat je je ervan bewust wordt dat je Mij toebehoort; beter nog: dat je uiteindelijk aanvaardt om je aan Mij over te geven, om volledig van Mij afhankelijk te zijn”. Hij, die het innerlijke drama beleefde dat hij Gods belofte had verkregen door bedrog, is na een lange strijd eindelijk overgegaan van autonomie naar een toebehoren, hij is nu helemaal van God, en daarom getekend, gekrenkt in zijn trots en intelligentie door die God die hem zo definitief de Zijne heeft gemaakt.

Ik denk eraan hoe vaak voor ons een dramatische of pijnlijke gebeurtenis (zo erg dat je zou kunnen zeggen:

²⁴ L. Giussani, *Het religieuze zintuig*, Betsaida, 's-Hertogenbosch 2017, p. 152.

²⁵ Gen. 32:29-30.

“Heer, waarom neemt u deze last niet van me weg?”) onbegrijpelijk zou zijn, menselijk gesproken, tegenover een God die van ons houdt, als het niet de mysterieuze weg was waardoor we naar een diepere en liefdevollere vertrouwde met Hem geleid kunnen worden, om nog meer de behoefte aan Hem te voelen. Net als Jakob win je dus, in welke situatie in het leven dan ook, als je je laat overwinnen door de grote Aanwezigheid die naar je toe is gekomen, door God die mens is geworden. En wat win je? Je wint zijn liefde. Beter nog: je wint, je verkrijgt die nieuwe en ware vrijheid, die juist bestaat uit het leven vanuit een overgave aan de onbaatzuchtige liefde van een Ander, in het niet bestaan uit wat je doet en wat je weet, maar uit de vrije liefde van een Ander, onbaatzuchtig tot op het punt van vergeving. Christus houdt van je, natuurlijk, maar als je je niet leert overgeven aan deze liefde, je overgeeft aan deze liefde, is het alsof je haar niet kunt waarnemen, haar niet kunt herkennen, haar niet werkelijk kunt ervaren.

Het is de liefde van een Ander die ons bevrijdt: het bevrijdt ons van de chantage van de erkenning door de wereld, omdat we al erkend zijn door de ene liefde van het leven. En het is deze liefde die, als we die erkennen en accepteren, ons tot hoofdrolspelers van de geschiedenis maakt, zoals gebeurde met Bernadette (ik hoop dat velen *Het lied van Bernadette* van Franz Werfel hebben gelezen, voorgesteld als ‘boek van de maand’ afgelopen april). Ze is een figuur die me altijd heeft gefascineerd en is een belangrijke heilige voor onze tijd, die ook ons veel te zeggen heeft. Op 11 februari 1858 (ik herinner me trouwens dat 11 februari ook de dag is waarop de Fraterniteit van CL werd erkend), toen de Heilige Maagd aan haar verscheen in de grot van Lourdes, was Bernadette een veertienjarig meisje met ernstige leerproblemen op school (tot het punt dat ze zichzelf als dom beschouwde). We bevinden ons in het Frankrijk van na de Franse Revolutie, in een rationalistisch klimaat: de “fabels” van de religie worden als achterhaald beschouwd. In tegenstelling tot wat je zou verwachten, kiest Onze Lieve Vrouw in die culturele context als haar “ambassadrice” een klein meisje dat totaal vreemd is aan een model van overtuigingskracht of dialectiek. En dit onwetende meisje blaast heel Frankrijk omver.

Vanaf het moment dat de verschijningen beginnen, begint Bernadette dingen te zeggen die groter zijn dan

zijzelf. Velen geloven haar eerst niet, maar ze blijft ze zeggen en ze blijft ze zeggen met een reden: uit liefde, omdat ze de grote liefde van haar leven heeft ontmoet. Wanneer iemand de grote liefde van zijn leven ontmoet, wordt hij onmiddellijk vrij: vrij van het oordeel van anderen, van het oordeel over zichzelf, van de behoefte – die ons normaal gesproken in de val lokt – om erkend te worden, van de chantage om zich door anderen gewaardeerd te voelen. Wanneer degenen die niet in de verschijningen geloven haar vragen hen te overtuigen (zoals de lerares van de novicen, die haar bijna smeekt: “Je zou me bevrijden van afschuwelijk lijden als je me kon overtuigen”²⁶), antwoordt Bernadette openhartig: “Ik heb niet de opdracht om je te laten geloven, ik heb de opdracht om het je te vertellen!”²⁷

Dit gaat ons vandaag aan. Een vrij oordeel over de wereld, over de werkelijkheid, kan alleen voortkomen uit de erkenning van een oordeel over zichzelf van waarde, van een goed, van achting door Degene door Wie men oneindig geliefd is en Die men meer liefheeft dan enig ander. Deze vrijheid is een vorm van het honderdvoudige:

“Er is niemand die huis, broers, zusters, moeder, vader, kinderen of akkers om Mij en om de Blijde Boodschap heeft prijsgegeven, of hij ontvangt nu, in deze tijd, het honderdvoudig aan huizen, broers, zusters, moeders, kinderen en akkers, zij het ook gepaard met vervolgingen, en in de toekomstige wereld het eeuwige leven”.²⁸ We houden onze bijeenkomsten, richten culturele centra op, bouwen aan de Meeting en vele andere dingen, uit erkenning van deze liefde voor ons. Anders zou het een onmenselijke inspanning zijn en zouden we vroeg of laat moe worden.

3. MISSIE ALS DIMENSIE VAN HET LEVEN

Wat is de volgende stap die genomen moet worden? Giussani geeft het aan in het onlangs verschenen boek *Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970) (Een revolutie van jezelf. Leven als gemeenschap (1968-1970))*: de nieuwe stap is om me ervan bewust te worden dat wat er met mij gebeurt is, het Feit dat bij me is binnengedrongen, de diepste waarheid van mij is: “Ikzelf leef niet meer, Christus is het die leeft in mij.”²⁹ zegt de heilige Paulus. Het is een verandering in de opvatting

²⁶ F. Werfel, *Het lied van Bernadette*, Querido Uitgeverij, Amsterdam 1979. Onze vertaling.

²⁷ Dit zijn de woorden van de heilige Bernadette, geciteerd door François Trochu, *Bernadette Soubirous*, Marietti 1820, Genova-Milano 2013, p. 255; in de roman van Werfel wordt het gedeeltelijk anders weergegeven: “Maar ik wilde nooit dat je me geloofde.” (F. Werfel, *Het lied van Bernadette*). Onze vertaling.

²⁸ Mc. 10:29-30.

²⁹ Gal. 2:20

van jezelf, een nieuw zelfbewustzijn: “Het betekent,” zegt Giussani, “dat het zelfbewustzijn dat ik heb binnen mij betrekking heeft op Christus en alle mensen die Hij heeft uitverkoren, het mysterie van de Kerk, deze *echte eenheid in de geschiedenis*”.³⁰

En in een andere tekst stelt Don Giussani: “De kracht van een subject ligt in de intensiteit van zijn zelfbewustzijn, dat wil zeggen in de waarneming die hij heeft van de waarden die zijn persoonlijkheid definiëren. Welnu, deze waarden stromen in het ik vanuit de geleefde geschiedenis waartoe het ik behoort. Het radicale genie van een subject ligt in de kracht van het bewustzijn van het toebehoren”.³¹

Wie leeft met dit zelfbewustzijn transformeert, heeft de neiging om alles wat hij doet te transformeren, kan niet anders dan de manier waarop hij leeft en de relaties die hij heeft te veranderen: weinig of veel, maar onvermijdelijk transformeert hij zijn handelen en heeft hij de neiging om, zelfs al is het op oneindig kleine wijze, millimeter voor millimeter, iets nieuws in de wereld te creëren. De criteria voor oordelen en handelen veranderen. In dit verband maakte kardinaal Pizzaballa tijdens de Meeting een prachtige opmerking: “Nu moet ik deze ervaring van de incarnatie, van de menselijkheid van Christus, van de ontmoeting met Christus, in de realiteit brengen die ik vandaag beleef [...]. Dat betekent allereerst voor mij persoonlijk dat ik me voortdurend afvraag wat Jezus op dit moment tegen mij zegt. Het moet het criterium worden voor het beoordelen van situaties, van pijn, van verdeeldheid, van vermoeidheid in elke zin, om ervoor te zorgen dat wat ik leef door die ervaring gaat die de basis van mijn leven moet blijven. [...] En elke beoordeling, elke beslissing, elke keuze, elk te zeggen woord moet verenigbaar zijn met die ervaring, met die relatie, met die vriendschap”.³²

Welnu, deze andersheid, deze verandering, deze transformatie is wat we *missie* noemen. Anders kan wat we doen ook wel beginnen vanuit Christus, vanuit de ontmoeting, vanuit de doorleefde gemeenschap, maar het blijft een bevestiging van onszelf, van ons werk, en uiteindelijk leven we precies zoals iedereen, maar we voelen ons wel goed omdat we wat religieuze praatjes toevoegen. Zonder dat nieuwe zelfbewustzijn kortom, zou ons doen geen missie zijn, zou het geen Ander, zijn voortzetting in de geschiedenis, aanwezig maken. En deze Ander, Chris-

tus, verbond Zijn voorduren in de geschiedenis met Zijn werk in de wereld, de Kerk, op die mysterieuze dag, toen hij sprak met Simon Petrus: “Op mijn beurt zeg ik u: Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.”³³

Dus als we het over missie hebben, gaat het er niet om, zegt Giussani opnieuw in *Una rivoluzione di sé*, om deze of gene activiteit uit te voeren, maar “het is de missionaire inzet van je leven. Het is de missionaire inzet van jou. Het is dat *jouw leven missionair is*. [...] In de mate dat je dit gevoel van missie, het onvermijdelijke product, het klimaat van het nieuwe zelfbewustzijn, niet hebt met je vrouw of je kinderen, in de mate dat je het niet hebt met je vrienden en je het niet hebt in je groep van vrienden of medewerkers, kun je het niet hebben voor de samenleving of politiek, voor cultuur of werk. Je kunt het niet hebben! Omgekeerd kun je het wel hebben als je het hebt in de elementaire relaties van je leven, waar het het moeilijkst is om het te implementeren, althans ogenschijnlijk”.³⁴

Onze vriendin Sandrine, die in Burundi woont, zegt over haar ervaring: “De missie is een dimensie van mijn normale leven geworden, van mezelf. Ik ben het bij mij thuis gaan leven”. Deze uitdrukking is prachtig! De nieuwe mens, het “nieuwe schepsel”, valt samen met zijn missie, de inhoud van zijn leven is missie.

Maar wat betekent dit “missionaire zelfbewustzijn”? Het betekent verlangen om te leven als Christus – dit is waar we mee begonnen –, vereenzelvigd met Christus: dat wil zeggen, om alles te leven, waar we ook zijn, met het “bewustzijn dat we *daar door de Vader naartoe gezonden zijn*. Om wat te doen?” Giussani antwoordt: “Om het feit van Christus te brengen en daarom het feit van de christelijke gemeenschap”.³⁵ Christus is gekomen om ons te ontmoeten, heeft ons geraakt, heeft ons betrokken, zodat ons leven deze functie heeft, bepaald wordt door dit doel, door deze taak.

Dus, als alles wat we zeggen waar is, dan begrijpen we goed dat de missie geen plicht is, geen toevoeging, maar de vrucht van het toebehoren, die tot uitdrukking komt waar we zijn, en de vervulling van onszelf is: we zijn hiervoor gemaakt.

Je leven als missie heeft echter altijd een risico nodig, een initiatief. Het is niet nodig om ‘van kwik’ te zijn, of een bepaald temperament te hebben, om je erop te stor-

³⁰ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*. op. cit. p. 179.

³¹ L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno*, BUR, Milano 2015, p. 132.

³² P. Pizzaballa, “Niente è più reale dell'incontro con Cristo”, 27 augustus 2024, *clonline.org*.

³³ Matt. 16:18.

³⁴ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*. op. cit. p. 184-185.

³⁵ *Ibidem*, pp. 186, 207.

ten. De noodzakelijke voorwaarde is eenvoudigweg de gedachtenis of het bewustzijn van dat wat je bent, wat je voortbrengt en vrijmoedig maakt, zelfs met al je beperkingen, is deze geleefde gemeenschap. Dit bevrijdt ons van het gewicht van bepaalde moeilijkheden die we hebben of van het verpletterd worden door een mentaliteit die ons er koste wat kost van wil overtuigen dat leven voor Christus zinloos is. Gemeenschap is bevrijding.

Maar, pas op – dit is een belangrijk punt – we moeten het risico vermijden van een *vergeestelijking* van de gemeenschap volgens een in wezen gnostische opvatting, een glijdende schaal die zelfs in ons altijd mogelijk is: de gemeenschap is geen idee om ons door te laten inspireren. De relatie met Christus is de relatie met zijn aanwezigheid, en christen zijn is deze aanwezigheid volgen.

De vraag is dan: maar wie volg jij, aan wie leg je verantwoording af voor wat je leeft, met wie ben je in dialoog, hoe dringt het leven van gemeenschap concreet door in wat het meest van jou is, in je werk, in je relaties, in je interesses, en niet alleen in de gestes van de beweging waaraan je deelneemt? Ofwel je antwoordt aan een concreet jij, aan een plaats, aan een levende werkelijkheid, waarin het Jij van Christus aanwezig is, ofwel je antwoordt, zelfs met de beste bedoelingen, aan jezelf en daar blijft het bij. Dan zul je, zelfs als je in je eentje woont of werkt op een bepaalde plaats, als je daar de enige bent die de christelijke ervaring beleeft zoals die aan jou is meegedeeld, op zoek gaan naar een referentiepunt voor jou, zelfs al is het een telefoontje van de andere kant van de wereld eens per maand (zoals sommige vrienden ons vertelden op de Internationale Assemblee van de verantwoordelijken),³⁶ dat je verbonden houdt met deze gemeenschap. Er is geen “*Christus zonder de Kerk*”,³⁷ dat wil zeggen, zonder Zijn lichaam, Zijn vlees, zei Giussani, die de reductie van het moderne rationalisme aan de kaak stelde, waardoor Christus zou worden ontdaan van Zijn menselijkheid, historiciteit, concreetheid. Het gaat erom de gemeenschap te leven.

Om dit beter te begrijpen, vroeg ik een goede vriend van ons, Hussam, die met ons verbonden is vanuit Haifa, om ons over zijn ervaring te vertellen.

Lees de tekst en bekijk de video

³⁶ Vgl. “Chiamati, cioè mandati”, *Tracce*, n.9/2024, pp. 40-44.

³⁷ L. Giussani, *Je leven geven voor het werk van een Ander*, Betsaida, 's-Hertogenbosch 2022, p. 127 ev.

³⁸ Luc. 1:37.

³⁹ L. Giussani, *Una rivoluzione di sé*. op. cit. p. 68.

⁴⁰ Joh. 15:20.

4. BOUWEN AAN DE KERK

Er is nog een laatste punt dat ik wil maken. Voor degenen onder ons die geraakt zijn door de verkondiging van Christus, bereikt door Zijn gebeurtenis, is er geen andere taak dan deze: meewerken aan de opbouw van de Kerk. Dit is de enige manier waarop we ons leven nuttig kunnen maken voor de wereld, mee kunnen werken aan het welzijn van de mensheid, aan het geluk van de mensen, aan de gerechtigheid in de samenleving. Anders zal wat we doen de zoveelste leugen zijn, die zich bij alle anderen voegt.

Toen op de Assemblee voor de verantwoordelijken onze Oekraïense vriendin en onze Russische vriendin na elkaar spraken, zonder dat dit gepland was, zagen we met eigen ogen, in een klein groot teken, hoe de taak van het bouwen van de Kerk, omarmd, bij kan dragen aan de gerechtigheid en vrede in de wereld. Het is een onverwacht feit dat de Heer voor onze ogen heeft geplaatst om ons een bewijs te geven dat Hij kan doen wat wij ons met onze plannen niet eens kunnen voorstellen. Het is een bewijs dat de woorden die de Engel richtte tot dat kleine meisje uit Nazareth, op de meest bijzondere dag in de geschiedenis, een belofte aankondigen die waar is – die waar is! –: “voor God is niets onmogelijk”.³⁸ In het eenvoudige, vrije hart, verstoken van vooroordelen, van dat 15-jarige meisje dat Maria heette, bracht deze uitspraak (“Niets is onmogelijk voor God”) een grenzeloos vertrouwen teweeg dat haar deed zeggen: “*Fiat*”, “Ja”.

Bouwen aan de Kerk, bouwen aan de gemeenschap of, om een andere uitdrukking van Giussani te gebruiken, “gemeenschap ‘maken’”,³⁹ is geen taak naast andere, maar het is ‘de’ taak, die wordt gerealiseerd in alle handelingen en in alle relaties, het is de horizon waarin alles wat we beleven zijn authentieke waarde kan krijgen. Alles aan ons, zegt Giussani, wordt samengevat en verheven in deze formule: bouw de Kerk, die overeenkomt met het andere: leven als missie. Het is hetzelfde.

We weten: getuigen van Christus in de wereld wekt bij velen ontzag, bewondering en dankbaarheid op, maar ook tegenstand, zelfs tot vervolging toe, zoals dat in de eerste plaats bij Christus het geval was. “Als ze Mij vervolgd hebben, zullen ze ook u vervolgen. Als ze mijn woord onderhouden hebben, zullen ze ook het uwe onderhouden”,⁴⁰

zegt Jezus. Het feit van Christus beoordeelt de geschiedenis en daagt de macht uit – wat voor reden zou vervolging anders hebben? – welke macht het ook is, zelfs de macht in onszelf: sterker nog, dit is de eerste macht die Christus uitdaagt. We zijn geroepen om van Christus te getuigen in een wereld die tegen Hem ingaat.

Er zit iets heroïsch in dit getuigenis, daar moeten we ons bewust van zijn. In welke zin ‘heroïsch’? Ik zou graag een indrukwekkende passage uit don Giussani’s nieuwe podcast hernemen: “Als ik U volg, moet ik mijzelf verlaten! Als ik U moet volgen, moet ik mijn positie opgeven. Daarom eist Hij dat we Hem volgen tot op het punt dat [...] we onszelf verloochenen. Maar de zaak is nog niet af, er is nog iets meer: Hij eist dat we Hem volgen tot op het punt dat we onszelf voor iedereen opgeven, want een gevoel of een beslissing is nooit helemaal waar als het niet bereid is om zichzelf voor iedereen staande te houden”.⁴¹

Giussani verwijst duidelijk niet naar de ene geste of het ene woord, maar naar het *zelfgevoel* of de *persoonlijke beslissing* over wat men als waar erkent en bevestigt. We hebben een ontroerende bewijs hiervan in de tentoonstelling gewijd aan Franz en Franziska Jägerstätter (*Franz en Franziska, er is geen grotere liefde*), gepresenteerd op de Meeting. Franz werd zalig verklaard in 2007. De tentoonstelling maakte gebruik van de film *A Hidden Life* van Terrence Malick, die het verhaal van Franz en zijn vrouw op een filmisch briljante en aangrijpende manier vertelt.⁴² Een van de dingen die Malick het meest benadrukt in het verhaal van Franz is de ogenschijnlijke nutteloosheid van zijn martelaarschap, een nutteloosheid die zijn gebaar in de ogen van de meesten eerder dom dan heldhaftig lijkt te maken: Franz weigert zich aan te sluiten bij het nazisme en voor Hitler te vechten in naam van zijn geloof, dat één is met liefde voor de waarheid en de gerechtigheid (je kunt Christus niet scheiden van de waarheid, van goedheid, van gerechtigheid!), ook al weet hij dat hij op deze manier zijn dood tegemoet gaat. Op een bepaald moment in de film is er die buitengewone dialoog die Franz heeft met een legerofficier, die zijn beslissing niet begrijpt en hem vraagt: “Wat is het nut van zo’n koppigheid? Je denkt toch niet dat jouw gebaar het lot van deze oorlog zal veranderen?”.

Die geloofsgetuigenis van Franz is duidelijk, bewust en profetisch, maar pas op: geen eenzaam getuigenis. Persoonlijk maar niet eenzaam. Franz is niet alleen, hij wordt gesteund door de hoopvolle liefde – dat is gemeen-

schap! – van zijn vrouw Franziska. Getuige van wat? Van de zekerheid dat het de relatie met Christus is die iemands leven vervult en echt nuttig maakt, die bijdraagt aan Gods werk, die de geschiedenis vormgeeft op een tijd en plaats die niet de onze zijn. Maar dit is ook de betekenis van onze inspanningen, van alles wat we doen: dat Christus naar boven komt, gekend wordt, zichtbaar wordt gemaakt in de wereld, als de zin en de hoop van het leven.

Het martelaarschap, dat wil zeggen, getuigen, is niet alleen tot bloedens toe gaan, zoals in het geval van Franz en zovele anderen. Martelaarschap is dit U bevestigen als de consistentie van jezelf in alles wat je doet. Het is het leven als missie, waar we ook zijn. Maar hoe is dit mogelijk? En hier keren we terug naar het beginpunt, terug naar de wortel, die gemeenschap is, christelijk leven als gemeenschap. We kunnen inderdaad gegrepen worden door angst of schaamte, maar – ik herhaal – we zijn niet alleen. Getuigen is geen gespierd heldendom. Getuigen is de uitstorting, zonder berekening of voorwendsel, van mijn liefde voor Christus, ondersteund door het levende toebehoren aan Zijn Lichaam.

Ik wil daarom afsluiten met het herhalen van de mooie uitdrukking van monseigneur Paolo Martinelli, die ons herinnerde aan Hussam: “Op missie zijn is gezonden worden door iemand, naar iemand, met iemand”.

⁴¹ *La dichiarazione esplicita*, vijfde aflevering van de podcast van Luigi Giussani “E voi chi dite che io sia?”, Choramedia, min. 14:45 ss., *clonline.org*.

⁴² *A Hidden Life*, VS-Duitsland, geregisseerd door T. Malick.

